

89. Çeviri gerekçelendirmesi ve öz değerlendirme ilişkisi¹

Serap IŞIK²

Buğra KAŞ³

APA: Işık, S. & Kaş, B. (2023) Çeviri gerekçelendirmesi ve öz değerlendirme ilişkisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 1388-1400. DOI: 10.29000/rumelide.1406025.

Öz

Çeviri gerekçelendirmesi, çeviri bölümü öğrencilerinin erek metinlerini üretirken verdikleri çeviri kararlarının sebeplerine dair bir nevi rapor olarak görülmektedir. Bu tür bir gerekçelendirme hem öğrencilerin kendi ürettikleri metni dil bilgisel ve içerik açısından daha iyi analiz etmelerine hem de öğretici için metnin daha kapsamlı değerlendirilmesine yardımcı olur. Aynı zamanda çeviri gerekçelendirmesi öz değerlendirme açısından da kayda değer katkılar sağlamaktadır. Kararlarını gözden geçiren ve kendi ürününe eleştirel gözle bakabilen bir öğrenci öz değerlendirme becerisini de geliştirmiş olacaktır. Sınırlarını keşfederek, profesyonel yaşamda ürününün ilk eleştirmeni önce kendi olabilecektir. Ancak, yapılan incelemelerde bu konu üzerine yeteri kadar çalışma bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın amacı, çeviri gerekçelendirmesinin öncelikle ne olduğunu açıklayarak hem öğrenci hem de öğretici bakış açısıyla yararlı yönlerini ortaya koymak; çeviri sürecine ve sonrasında değerlendirme sürecine katkılarını ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda konu ile ilgili çalışmalar incelenecek ve çeviri gerekçelendirmesinin, öğrencinin öz değerlendirme ve eleştirel bilinç kazanmasına katkıları yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: çeviri gerekçelendirmesi, değerlendirme, çeviri öğretimi, çevirmen kararları, öz değerlendirme

¹ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %5

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 08.09.2023-**Kabul Tarihi:** 20.12.2023-**Yayın Tarihi:** 21.12.2023; **DOI:** 10.29000/rumelide.1406025

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Anabilim Dalı / PhD Student, Sakarya University, Institute of Social Sciences, Department of Translation Studies (Sakarya, Türkiye), serap.isik1@ogr.sakarya.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0001-6274-0141, **ROR ID:** https://ror.org/04ttnw109, **ISNI:** 0000 0001 0682 3030, **Crossreff Funder ID:** 501100004473

³ Dr. Öğr. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat Meslek Yüksekokulu, Yabancı Diller ve Kültürler Bölümü / Dr. Tokat Gaziosmanpaşa University, Tokat Vocational School, Department of Foreign Languages and Cultures (Tokat, Türkiye), bugra.kas@gop.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0002-8529-6298, **ROR ID:** https://ror.org/0irpe9k96, **ISNI:** 0000 0001 0689 906X, **Crossreff Funder ID:** 501100004850

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

The relationship of translation commentary and self-assessment⁴

Abstract

Translation commentary is seen as a kind of report on the reasons for translation decisions made by translation department students while producing their target texts. This kind of commentary helps students to analyze the text they have produced better in terms of grammar and content, and helps the teacher to evaluate the text more comprehensively. At the same time, translation commentary makes significant contributions to self-assessment. A student who can review their decisions and look at their own product critically will also have developed their self-assessment skills. Being aware of his limits, the first critic of the student's product in professional life will be that student first. However, it has been observed that there are not enough studies on this topic. The aim of this study is to explain first what translation commentary is and to reveal its beneficial aspects from both the student and the instructor perspective; to reveal their contributions to the translation process and the assessment process afterwards. According to this, studies on the subject will be analyzed and the contribution of translation commentaries to the student's self-assessment and critical awareness will be presented.

Keywords: Translation commentary, assessment, translation training, translator's decisions, self-assessment

1. Giriş

Çeviri gerekçelendirmesinin gittikçe popüler olmasının en belirgin sebebi çeviri öğretiminde bakış açısının öğretici merkezli ve ürün odaklıdan öğrenci merkezli ve süreç odaklı bir yaklaşıma dönmesidir (Shih, 2018, s. 291). Değerlendirme sürecinin sadece ürün odaklı olması ve sürecin göz ardı edilmesi ve öğrencinin değerlendirme sürecine dâhil olmaması hedef davranışların kazanılıp kazanılmadığına yönelik tam sonuçlar vermeyebilir. Bunun sebebi, çeviri sürecinin aslında öğrenme sürecinin bir yansıması olmasıdır. Öğrenci, çeviri sürecinde verdiği kararlar ile hedef davranışları ne kadar kazandığını ortaya çıkarır çünkü bu kararlar çeviri öğretimi ile kazandırılmak istenen hedef davranışları nasıl algıladığını gösterir. Bu açıdan, sürecin nasıl işlediği ve öğrencinin çeviri kararlarını neye dayanarak verdiği öğreticinin değerlendirme süreci açısından çok yararlıdır. Ancak, öz değerlendirmenin önemine dair çalışmaların yeterli olmamasıyla birlikte, öğrencinin kendini değerlendirmesine çok fırsat verilmediği de birçok çalışmada ortaya konmuştur. Hatim ve Mason (1997, s.197) çevirmenlik eğitimindeki değerlendirme kavramının öneminden bahsederken bu konudaki çalışmaların azlığına dikkat çeker ve yaygın kullanımına rağmen çevirmen performansının değerlendirilmesini yeteri kadar araştırılmamış ve tartışılmamış bir uygulama olarak tanımlar. Yunhyang Lee öz değerlendirme üzerine yapılan çalışmaların azlığını birkaç sebebe dayandırır. Birinci sebep olarak öğrencilerin değerlendirme işini öğreticinin yapması gereken bir şey olarak görmesi, kendilerinin bu konuda yeterli olmadıkları görüşüdür. Bir diğer sebep öğreticinin ya da yöneticilerin öğrencilere öz

⁴ It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 5

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 08.09.2023-Acceptance Date: 20.12.2023-Publication Date: 21.12.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1406025

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Adres

Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

değerlendirmelerini objektif yapacaklarına güvenememeleridir. Genel olarak öğrenci değerlendirme yapacak kapasitede görülmemektedir (Lee, 2011, s. 88).

Bu noktada çeviri gerekçelendirmesi bir değerlendirme aracı olarak, çeviri sürecine dair bilgi vermesi nedeniyle öğretici tarafından kullanılabilir. Öğretici, çeviri ürününü değerlendirirken, öğrencinin bu süreçte hangi hedef davranışları kazandığına dair bilgi sahibi olur. Aynı zamanda çeviri kararlarında yönlendirici olduğundan, öğrencinin kuramsal alan bilgisi de bu kararlar yoluyla yansıtılmış olur. Öğretici, öğrencinin sadece kelime seçimi, dil bilgisi kullanımı gibi konularda verdiği kararların yanında, kuramsal açıdan metne nasıl yaklaştığı ve bu yaklaşımların doğruluğu hakkında çıkarımlar yapabilir ve bunları değerlendirme sürecine dâhil edebilir. Öğrencinin çeviri ürününü değerlendirirken erek metni yapısal açıdan nasıl oluşturduğunun yanında onu bu oluşuma götüren sebepler ve sürecin bilişsel boyutu da bir o kadar önemli olmalıdır. Bu sebeplerle, çeviri öğretimi alanında bu konuya daha çok dikkat çekilerek çeviri değerlendirmesi sadece ürün odaklı olmak yerine daha geniş kapsamlı ele alınabilir.

Aynı zamanda, öğrenci yazdığı gerekçelendirme ile ürününe eleştirel bir gözle bakma fırsatı bulabilir. Verdiği kararları daha çok hangi doğrultularda verdiği, neleri dikkate aldığını gözlemleyerek varsa yapmak istediği değişiklikler konusunda fikir sahibi olabilir. Kararlarının çeviriye başlamadan önce belirlediği skoposa uygunluğunu sorgulayarak, bu doğrultuda dışarıdan bir gözle bakıyormuş gibi, ürünü üzerinde iyileştirmeler yapabilir çünkü öğrenci sürece direkt dâhil olur. Pintrich yaygın bir varsayımın, genel bir bilişsel perspektiften izlenen eylemin, yapıcı varsayım olarak adlandırıldığını söyler. Tüm modeller, öğrenenleri öğrenme sürecinde aktif katılımcılar olarak görür. Öğrencilerin kendi anlamlarını, hedeflerini ve stratejilerini dış çevrede bulunan bilgilerden ve ayrıca kendi zihinlerinde bulunan bilgilerden oluşturdukları varsayılır. Öğrenciler, yalnızca öğretmenlerden, ebeveynlerden veya diğer yetişkinlerden gelen bilgilerin pasif alıcıları değil, öğrenmeye devam ederken daha çok aktif, yapıcı anlam oluşturuçulardır (Pintrich, 2000, s.452).

Tüm bunlar dikkate alındığında, çeviri gerekçelendirmesi sadece öğrenci veya öğretici için değil, her iki taraf için çeviri süreci hakkında tahminlerden ziyade daha somut bilgiler verir ve hem öğrencinin öz değerlendirmesine hem de öğreticinin ürünü değerlendirmesine farklı bir boyut kazandırır.

Bir diğer önemli nokta ise, düzenli olarak çeviri gerekçelendirmesi yazan bir öğrencinin kendini akademik olarak daha rahat ifade edebileceğidir. Süreç boyunca verdiği kararları bilimsel kuramlara dayandırarak ve belirli stratejiler çerçevesinde açıklayan bir öğrenci akademik dile de zamanla daha hâkim olabilir. Alvarez bu konuda şöyle der:

Öğrencilerimize profesyonel görüş sağlamalıyız. "Kulağa daha iyi geliyor", "sözlükten baktım" gibi ifadeler tamamen işe yaramaz. Profesyonellik, kişinin karar verme süreçlerini objektif bir şekilde rasyonelleştirme yeteneğine işaret eder ve çeviribilimin sunduğu teorik modeller bu becerinin kazanılmasında temel oluşturabilir. (García Álvarez, 2007, Bölüm 2).⁵

Bu örnekten de anlaşılmalıdır ki kararların gerekçelendirilebilmesi bile başlı başına bir beceridir. Kişinin ne yaptığını bildiğini ve bunun dayanakları olduğunu gösterir. Çeviri sırasında verilen kararların rastlantısal veya içgüdüsel değil, bilimsel dayanakları olduğu ancak bu şekilde ortaya konabilir. Gerekçelendirme akademik makale yazımı için de bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir çünkü öğrenci çeviri ürününün amacını ve tüm açıklamalarını teorik bilgi doğrultusunda yapar.

Bu noktada gerekçelendirmelerin çeviribilime ne kattığından bahsedilebilir. Öncelikle, gerekçelendirme yazmanın da en az çeviri kadar dikkat gerektirdiğini düşünürsek, bunu yapabilmek çevirinin bilimsel boyutuna vurgu yapar. Çevirinin sadece dilsel bir aktarım olmadığına; kültür, dilbilim, teknoloji, siyaset

⁵ Çalışmada yabancı kaynaklardan yapılan doğrudan alıntıların çevirileri yazarlar tarafından yapılmıştır.

ve benzeri birçok alanla ilişkide olan çok boyutlu bir kavram olduğuna bir kanıt niteliğindedir. Çünkü çevirmen aynı zamanda bir kültür aktarımı yapar ve kültür planlayıcısı olarak görülür ve birçok edince sahip olan çevirmen, çeviri sürecinin başından sonuna kadar erek metnini oluşturmak için birçok araştırma yapar. “Çeviri gerekçelendirmeleri, çeviri ğrencilerinin, çevirinin bir kod değiştirme süreci değil, stratejik düşünme ve karar almayı gerektiren bir süreç olduğunun farkındalığını arttırmak için kullanılabilir.” (Balkul, 2021, s. 127)

Bunun yanı sıra gerekçelendirmenin kuramsal açısı da çeviri olgusunun sadece bir yabancı dil bilip dilsel aktarım yapmakla tanımlanamayacağını ortaya çıkarır. Kısacası, çeviri gerekçelendirmesi, çevirinin bilimsel temele oturması için bir araç olarak görülebilir.

2. Çeviri gerekçelendirmesinin içeriği

Bir nceki bölümde belirtildiği gibi, çeviri gerekçelendirmesi, öğrencilerin erek metinlerini oluşturma süreçleri ile ilgili yazdıkları bir rapordur. Bu rapor en geniş tabirle, çeviriyi “nasıl” yaptıklarını değil de onları bu ürünü ortaya çıkarmaya iten “nedenleri” ortaya koyar. Çeviri gerekçelendirmesi ile ilgili ilk fikir 1980’lerde Holz-Manttari, Albrecht Neubert ve Britta Gabrian tarafından ortaya atılmıştır. Bu üç isim, öğrencilerin, çevirileri ile birlikte kararlarını alma sebeplerini anlatabilmeleri için şans verilmesi gerektiğine inanmaktadırlar (Shih, 2018, s. 293).

Süreci rapor haline getirmenin iki ana amacı vardır. Birincisi, ğrencinin öğreticiye ürününü değerlendirme sırasında ürün hakkında daha farklı açılardan bakabilmesine yardımcı olmaktır. Bu sayede ğrenci kendini daha iyi ifade eder ve verdiği kararların kuramlara bağlı, düşünülerek, araştırılıp üzerinde çalışılarak verildiğine ikna edebilir. Bir diğer önemli amaç da öğrencinin, çevirisine son halini vermeden önce kararlar doğrultusunda son bir değerlendirme yapma fırsatı vermesidir. Öğrenci ne yaptığının farkında olmalıdır nk savunulamayan bir çeviri karşıdaki kişiye güven vermeyebilir. Ancak sebeplendirmeleri yapılabilen bir çeviri iş hayatında o kişinin neyi, nasıl yaptığının bilincinde olarak çeviriyi gerçekleştirdiğini düşündürerek kendine daha profesyonel bir alan yaratmasına katkı sağlayabilir. Yun-hyang Lee’ye göre de öz değerlendirme sadece çeviri eğitimi sırasında değil, öğrencinin mesleki yaşamında da ihtiyaç duyacağı bir beceridir. Bunun sebebi olarak da çevirmenlerin çoğu zaman serbest çalışmalarını ve hem ürünlerini değerlendirme hem de kendini geliştirme konularında yalnız olmalarını gösterir. Geri bildirimler genellikle müşteriden alınır, öz değerlendirme ve eleştiri bilincine sahip bir çevirmen performansını daha iyi kontrol edebilecek ve geliştirecektir (Lee, 2011, s.88). Bu sebeplerle akademik çeviri ğretimi sırasında öğrencilere çeviri gerekçelendirmesinin önemi ve yararları anlatılarak pratikte de sıkça yaptırılması gerekmektedir.

Çeviri gerekçelendirmesi yazılırken bu iki amacın unutulmaması gerekmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda açıklanması gereken öncelikle çevirinin kaynak odaklı mı yoksa erek odaklı mı yapıldığı olmalıdır. nk bu, çevirinin değerlendirilmesinde bir başlangıç noktası oluşturacaktır. Öğretici değerlendirme sırasında hangi odakla metne yaklaşıldığını bilirse, değerlendirme yönü o çerçevede olacaktır. Sonrasında çevirinin skoposu ve buna bağlı olarak seçilen stratejiler belirtilmelidir. Burada metin türünün belirtilmesi de çevirinin amacı ve stratejilerin metin türüne uygunluğu hakkında bilgi vereceğinden, önemli bir nokta olarak değerlendirilebilir. Hedef kitlenin de belirtilmesi skoposa uygunluğu değerlendirebilme imknı sağlayacaktır. Sonrasında, erek metindeki sözcük kullanımı, metnin yapısal oluşumu ile ilgili alınan kararların ne tür sebeplere dayandırıldığı anlatılmalıdır. Tabii bu noktada doğal olarak sorulacak soru gerekçelendirmede açıklanacak bölümlerin neye göre seçildiği olacaktır. Her kelime veya cümle ile ilgili sebep bildirmek elbette gerekli değildir. Odaklanması gereken nokta daha çok çevirmenin üzerinde düşündüğü, araştırma yaptığı belki de uzmana danıştığı, kültürel

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

farklılıklara ve dil yapılarına göre erek metinde farklı oluşturduğu bölümlerdir. Açıklanması ve sebeplendirilmesi gereken bölümler bu doğrultularda olmalıdır.

Claire Yi-yi Shih, makalesinde çeviri gerekçelendirmesinin amaçlarından bahseden bir çalışmayı örnekler ve amaçlardan bazıları şu şekilde listeler:

1. Çeviri politikasına dair farkındalığı artırmak,
2. Genellikle doğruluğu kesin olarak kabul edilen süreçler üzerinde düşünme yeteneğini geliştirmek,
3. Kelimeler ile alt anlam arasındaki ilişkiye dikkat çekmek,
4. Çevirmenlerin ihtiyaç duyduğu genel kültür bilgisini yükseltmek,
5. Karşılaştırmalı teknikleri kullanarak Fransızca ve İngilizce arasındaki kalıpların farklılıklarına dikkat çekmek,
6. Dil bilimsel ve anlamsal tutarlılık gibi metinsellik kavramlarının farkındalığını artırmak,
7. Yorumları desteklemek için teori okumayı teşvik etmek. (Shih, 2018, s. 294)

Amaçlardan da anlaşılacağı gibi çeviri gerekçelendirmesi öğrenciye öncelikle ne yaptığının farkında olma yetisi sağlar ve yeteneklerini keşfedip geliştirmesine yardımcı olur.

3. Tanım, içerik ve avantajları açısından öz değerlendirme becerisi

Çalışmanın bu bölümünde öncelikli olarak değerlendirme kavramının ne olduğuna değinilecektir. Ardından, bu kapsamda kabul görmüş iki tür değerlendirme yönteminin (süreç odaklı değerlendirme ve sonuç odaklı değerlendirme) neler olduğundan bahsedilecektir. Daha sonra, çalışmanın konusunu oluşturan öz değerlendirme becerisinin tanımına, amacına ve avantajlarının neler olduğuna yer verilecektir. Son olarak, çeviri öğretiminde öz değerlendirme becerisinin önemi tartışılarak, öğretim sürecinde ve sonrasında muhtemel faydalarından söz edilecektir.

Öğretim programlarını oluşturan önemli bileşenlerden birisi de ölçme ve değerlendirme sürecidir. Öğretim sürecinde neyin, nasıl ve ne zaman verildiği kadar, sürecin değerlendirilmesi de vazgeçilmez bir gereksinim olarak kabul edilmektedir. Önceden belirlenmiş hedeflere, yine önceden kararlaştırılmış yöntemler aracılığıyla hangi ölçüde ulaşıldığını ortaya koyan süreç değerlendirme aşamasıdır. Bu gerekçeyle, Taras (2008, s.172) değerlendirmenin, eğitim deneyiminin merkezindeki üstünlük için öğrenme ile yarıştığını ifade ederek değerlendirmenin, öğretim süreci için oynadığı rolün ne kadar etkin olduğunu ortaya koymuştur.

Çalışmanın bileşenlerinden birisini oluşturan öz değerlendirme becerisinin ne olduğuna geçmeden önce, kapsamlı bir çerçeve çizmek amacıyla, bu aşamada değerlendirme kavramının ne olduğundan bahsetmek faydalı olacaktır. Türk Dil Kurumuna göre değerlendirme; bir şeyin özünü, önemini, nitelik ve niceliğini belirlemek olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Bu tanımdan hareketle öğret-bilimsel çerçevede değerlendirme kavramına akılcı bir anlam yüklemek zor olacaktır. Ancak, ilgili alan açısından düşünüldüğünde, değerlendirme kavramı, en genel haliyle, öğretim sırasında ya da sonunda hem öğrencinin hem de öğretim programının ne derece başarılı olduğunu ortaya koymak olarak tanımlanabilir. Örneğin, Taras (2005, s.467) değerlendirme kavramını; karşılaştırmalı veya sayısal derecelendirmeler veren, net ölçütlerle belirlenmiş hedeflere göre gerekçelendirilebilen bir yargı süreci olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde, Erkuş (2012, s.3) değerlendirmeyi; eğitim alan birey ya da bireyler, eğitim veren birey ya da bireyler, eğitimi planlayıp yürüten yönetici ya da yöneticiler, eğitim yapılacak dersliklerin sayısı, büyüklüğü, ışık-ısı durumu, eğitim araç-gereçleri gibi pek çok konudaki yargı süreci olarak ifade etmektedir. Yukarıdaki tanımlar göz önünde bulundurulduğunda, değerlendirme sürecinin hem mevcut durumun başarısını etkilediği hem de ilerleyen süreçlerde atılacak olan adımlarla alakalı doğrudan bilgi verdiği görülmektedir.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

İlgili alan yazın incelendiğinde, iki ana değerlendirme türü olduğu görölmektedir: Sonuç odaklı değerlendirme ve Süreç odaklı değerlendirme. Geleneksel değerlendirme yöntemi olarak da bilinen sonuç odaklı değerlendirme, öğretim sürecinin belirli aşamalarında, özellikle de sonunda, yapılan bir değerlendirme türüdür. Adın da anlaşılacağı üzere, öğretimin sonucunda öğrenenin neyi, ne kadar öğrendiğini ortaya koyan bir yargı sürecidir. Dixson & Worrell (2016, s. 156) süreç odaklı değerlendirmeyi, kümülatif değerlendirmeler olarak nitelendirmiş ve bir öğrencinin öğrendiklerini veya öğrenmenin kalitesini yakalamayı ve performansı bazı standartlara göre yargılamayı amaçlayan süreç olarak tanımlamıştır. Bir başka çalışmada, aynı yaklaşımla, Gardner (2010, s.4), sonuç odaklı değerlendirmelerin genellikle yüksek riskli değerlendirmeler olduğunu söylemiş ve ne kadar öğrenme gerçekleştiğine, yani bir öğrencinin ne kadar bildiğine dair nihai bir değerlendirme yapmak için kullandıklarını vurgulamıştır. Sonuç odaklı değerlendirme ile ilgili her iki yaklaşım göz önünde bulundurulduğunda, bu değerlendirme türünün öğrenim sürecinin sonucunda ortaya çıkan başarının değerlendirilmesi olduğu oldukça açıktır. Öğrencinin ölçme aşamasında ortaya koymuş olduğu performans, öğretim sürecinin bir ürünü olarak kabul edilmekte ve önceden belirlenmiş başarı ölçütleri kapsamında değerlendirilmektedir. Bir başka ifadeyle, öğrenenin öğretim sırasında neyi, nasıl öğrendiği ve hangi performansı ortaya koyduğundan ziyade, onun süreç sonunda ölçme yöntemlerinde ortaya koyduğu başarı temel alınmaktadır.

Sonuç odaklı değerlendirme yönteminin aksine, süreç odaklı değerlendirme yöntemi ise öğretim sürecinin geneline yayılan ve öğrencinin performans gelişimine odaklanan bir yargı süreci olarak ifade edilmektedir. Bu konuya dair ilk çalışmaları yapan kişilerden birisi olan Bloom'a (1969, s.48) göre, süreç odaklı değerlendirmenin amacı, öğretme-öğrenme sürecinin her aşamasında geri bildirim ve düzeltmeler sağlamaktır. Bloom'un tanımından da anlaşılacağı üzere bu tür bir değerlendirme süreci daha bütüncül ve kapsayıcı bir konumdadır. Bu özelliğinden dolayı öğret-bilim alanında gittikçe daha da önemli hale gelmektedir. Süreç odaklı değerlendirme konusunda önemli çalışmalar yapmış olan Black & William (1968, s.61) da bunu iddia etmektedir. Onlara göre, süreç odaklı değerlendirme öğrenmeyi geliştirir ve hem öğrencinin hem de öğretim programının başarıya ulaşmasında oldukça değerli kazanımlar sağlamaktadır. Her iki söylem göz önünde bulundurulduğunda, süreç odaklı değerlendirmenin daha kapsamlı olması ve iki yönlü (öğrenen ve öğretici) geliştirici dönütler vermesi bu bağlamda oldukça etkilidir.

Süreç odaklı değerlendirme yöntemi kendi içerisinde farklı etkinliklere odaklanmaktadır. Araştırmanın kapsamını oluşturan öz değerlendirme kavramı da bunlardan birisidir. Bu bağlamda yürütmüş olduğu çalışmalar aracılığıyla, William (2007, s.191) süreç odaklı değerlendirmeyi oluşturan beş temel şü şekilde listelemiştir: Başarı ölçütlerini öğrencilerle paylaşma, sınıf içi sorgulama, yalnızca kodlarla yorum yapma, akran ve öz değerlendirme, sonuç odaklı testlerin süreç odaklı kullanımı. Daha önce de belirtildiği gibi, süreç odaklı değerlendirme etkinliklerinden biri olan öz değerlendirme becerisi, aynı zamanda çevirmen adaylarının öğretim sürecinde edinmesi gereken kazanımlardan birisidir. Sektör beklentileri kapsamında geliştirmiş olduğu çevirmen edinci modelinde Kaş (2022, s. 102), bu beceri türüne dikkat çekmiş ve çevirmenin bu beceri sayesinde gerek işverenden gerekse de okurlardan ağır eleştiriler almanın önüne geçebileceğini vurgulamıştır.

Çeviri gerekçelendirmesinin öz değerlendirme becerisi ile ilişkisini çeviri öğretimi açısından ortaya koymadan önce, çalışmanın daha önceki bölümlerinde de yapıldığı gibi, daha ayrıntılı bir çerçeve sunabilmek amacıyla, öz değerlendirme becerisinin ne olduğundan, öğretimdeki yerinden ve avantajlarından bahsetmek yararlı olacaktır. Öz değerlendirme kavramı, öğrencilerin, öğrenim sırasında yaptıkları eylemlerin ve bu eylemlerin sonuçlarının, öğretici ya da diğer öğrenciler tarafından belirlenmiş ölçütler kapsamında başarı hedeflerine hangi ölçüde eriştiklerine bireysel olarak karar

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

verme süreci olarak tanımlanmaktadır (Noonan ve Randy, 2005; Ross, 2006). Benzer bir tanım Logan (2009) tarafından yapılmış ve öz değerlendirme, bireyin önceden belirlenmiş ölçütler aracılığıyla kendi öğrenme sürecini kendisinin değerlendirdiği bir süreç olarak ifade edilmiştir. Her iki tanımda da görüldüğü üzere, karar verme süreci öğrenen tarafından yapılmaktadır.

Öz değerlendirme becerisinin öğretim sürecinde geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ek olarak kullanılabilmesi beraberinde birçok faydayı da getirmektedir. Öğreticiler, öğrencilerin bu becerisini kullanması için çeşitli amaçlar öne sürmektedir. Örneğin, Mistar (2011) öz değerlendirme becerisine sahip bireylerin kendi öğrenmelerini değerlendirme aşamasında planlama, uygulama ve izleme gibi birçok kazanım elde ettiklerini belirtmektedir. Bununla birlikte, Pierce ve Kalkman (2003), öz değerlendirme becerisinin, öğrencilerin kendilerinin zayıf ve güçlü yanlarını görmeleri, kendilerine nesnel bir bakış açısıyla yaklaşmaları ve en önemlisi de kendi öğrenim süreçleri ile ilgili sorumluluk almaları noktasında oldukça faydalı olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca, öğrencinin öz değerlendirme becerisi sayesinde kendi başarısına dair bir değerlendirme yapıyor olması öğretici açısından da oldukça faydalı bir durumdur. Değerlendirme sürecinde öğrencinin aktif olması, öğreticiye, öğretimi öğrenen merkezli bir hal almasına uyarlaması bağlamında imkân vermektedir. Öğretici, hem kendi ölçme ve değerlendirme yöntemleri sonucu elde etmiş olduğu veriler hem de öz değerlendirme becerisini kullanan öğrencinin ortaya koyduğu veriler üzerinden öğretim sürecinin eksik yanlarını görebilmekte ve bu doğrultuda da gereken müdahaleleri yapabileme fırsatına sahip olmaktadır (Roberts, 2006).

Genel olarak öz değerlendirme becerisinin katkıları çeviri öğretimi temelli düşünüldüğünde, oldukça etkili olacaktır. Öz değerlendirme becerisinin öğrenciye sağladığı planlama, uygulama ve izleme yetkinliği çeviri sürecinin doğrudan kendisiyle ilişkilidir. Çeviri süreci de benzer şekilde planlama, uygulama ve izleme süreçlerinden oluşmaktadır. Öz değerlendirme becerisine sahip bir çevirmen adayını bütün bu süreçleri eksiksiz bir biçimde otonom bir şekilde yerine getirecek ve nitelikli bir çeviri ürünü ortaya koyabilecektir.

Öz değerlendirme becerisinin önemli kazançlarından bir diğeri de bireyin zayıf ve güçlü yanlarını görmesine olanak sağlamasıdır. Çeviri ve çevirmen odaklı değerlendirildiğinde, bu durum çevirmenin kendisi ile ilgili daha bilinçli olmasını sağlayarak çeviri sırasında zayıf olduğu alanlarda daha dikkatli hareket etmesine yol açacaktır. Böylelikle yeterli bir çeviri ürünü ortaya koyarak, işverenden ya da okuyuculardan gelebilecek eleştirilerin önünü kesmiş olacaktır.

Öz değerlendirme becerisinin doğal olarak gerektirdiği bireyin kendisine nesnel bir bakış açısıyla yaklaşması çeviri sürecinin sonucunda ortaya çıkan çeviri ürününün yeniden gözden geçirilmesi konusunda da etkin bir rol oynayacaktır. Düzenleme eylemi çeviri sürecinin bir parçasıdır. Kendi oluşturduğu erek metni nesnel bir yaklaşımla ele alan çevirmen, hatalarını ve/veya eksikliklerini kolaylıkla tespit edebilecek ve gerekli müdahaleleri yapabilecektir.

Öz değerlendirme becerisinin çeviri sürecindeki yararları çeviri öğretimi sırasında çevirmen adaylarına edindirilmesi gereken önemli bir yetkinlik olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir. Tam da bu noktada çeviri gerekçelendirmesinin etkinliği ortaya çıkmaktadır. Daha önce de bahsedildiği gibi, çeviri gerekçelendirme eylemi çevirmen adayının öz değerlendirme becerisini edinmesini sağlarken çeviri öğretimi sunan öğreticilerin de öğretim sürecine dair önemli veriler elde etmesini sağlamaktadır.

4. Çeviri gerekçelendirmesinin öz değerlendirme ve öğreticinin çeviri ürününü değerlendirmesine katkıları

Değerlendirme kavramı okullarda çoğu zaman öğreticinin öğrenme sürecini geleneksel yöntemlerle ölçerek yine kendi çıkarımları doğrultusunda değerlendirme yapmasıyla sınırlı kalır. Böyle bir sistemde

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

öğretici aslında sadece bir test veya sınav sonucu doğrutusunda öğrencinin durumuna karar verir ve öğrenci bu değerlendirme sürecinde yer almaz. Oysa öğrenci merkezli eğitim anlayışına göre öğrenen de kendini değerlendirmelidir (Stiggins, 1994; akt. Cömert, 2017). Öğrenci değerlendirme sürecine dâhil olmalı ve öğrencinin öz değerlendirmesi öğretici tarafından da dikkate alınmalıdır çünkü bu süreç odaklı bir değerlendirme yapabilmek için öğrencinin kendini nerede gördüğü ile ilgili önemli ipuçları verebilir. LeBlanc ve Painchaud öz değerlendirmeyi öğrencilerinin kendi performanslarını ve yeteneklerini değerlendirdikleri bir süreç olarak tanımlar (Lee, 2011, s.90). Andrade ve Valtcheva ise şu şekilde tanımlar: Öz değerlendirme, öğrencilerin ürünlerinin kalitesi üzerine düşündükleri, açıkça belirtilen hedefleri veya kriterleri ne ölçüde yansıttığını değerlendirdikleri ve buna göre revize ettikleri bir süreç odaklı değerlendirme sürecidir (Andrade & Valtcheva, 2009, s.13).

Eleştirel bakış açısı sayesinde öğrenci kendi süreci hakkında kriterleri doğrutusunda karara varabilir. Elbette burada önemli olan öğrencilere öz değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğini, kriterlerin nasıl belirleneceğini ve ürün üzerinde eleştirinin nasıl yapılması gerektiğini çeviri eğitimi sürecine eklemek ve buna önem vermektir. Aksi takdirde öğrencilerin objektif bir değerlendirme yapması mümkün olmayabilir, olumlu ya da olumsuz yönde değerlendirmenin abartılması söz konusu olabilir. Brown ve Glasner (1999, s.180), herhangi bir geri bildirim alınmazsa öz değerlendirmenin gerçekleşemeyeceğini belirtmektedir. Öğrencilerin ürettiklerine verdiği değeri belirlemeye ve artırmaya, eleştirel düşünme kapasitelerini geliştirmelerine yardımcı olur, özerkliklerini besler, öğrenme süreçlerine olan bağlılıklarını kuvvetlendirir ve onları öğrenmeye motive eder ve onlara profesyonel stratejiler kazandırır (Galan-Manas & Hurtado Albir, 2015, s. 66).

Çeviri gerekçelendirmesi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve ürününe eleştirel gözle bakabilmesini sağlar. Öncesinde iyi planlanmış bir çeviri süreci tamamlandığında, öğrencinin kararlarını sebeplendirmesi aynı zamanda çeviriyi gözden geçirmesi anlamına gelir. Sebebi açıklanamayan noktalar üzerinde tekrar düşünüp belki de bir düzeltme yapabilmesi için olanak sağlar. Aynı zamanda kullandığı strateji ve çeviri politikasının kararlarına uygunluğunu da ölçerek kabul edilebilir bir çeviri ürününün ortaya çıkıp çıkmadığını sorgulayabilir. Kararların bilimsel temellerde açıklanabilmesiyle ürüne eleştirel gözle bakabilir, kendini sorgulayabilir:

Klenowski'ye göre öz değerlendirme, bireyin herhangi bir konuda kendi performansı ile ilgili değerlendirmeler ve yargılamalarda bulunması ve öğrenme sonuçlarını arttırmak amacıyla güçlü ve zayıf yönlerini belirlemesidir. Kruger ve Dunning öz değerlendirmeyi, kişinin kendi performansının farkında olma becerisi ya da süreci ve kendi kararlarının doğruluğunu yargılama yeteneği olarak tanımlamıştır. (Klenowski 1995.; akt. Cömert, 2017, s.25-26)

Öğrenci değerlendirme sürecine dâhil olduğu ve kendinin olumlu veya olumsuz yönlerini yargılayabildiği bir süreç ile ileriye dönük atacağı adımları şekillendirebilecektir. Sınırları, yetenekleri veya zayıf, geliştirilmesi gereken yönleri ile ilgili sadece bir başka kişinin görüşlerine bağlı kalmayıp kendi süreci hakkında karar verebilme imkânına sahip olabilecektir. Andrade ve Valtcheva de bu konuda şöyle der: Öz değerlendirme, süreç odaklı değerlendirmede kilit bir unsurdur çünkü öğrencileri, değerlendirici yargıların tek kaynağı olarak öğretmenlerine güvenmek yerine kendi çalışmalarının kalitesi hakkında sürece dâhil eder (Andrade & Valtcheva, 2009, s.13). Ayrıca yapılan bir araştırma aynı çalışmada şu şekilde özetlenmiştir: Hedefler belirleyen, bunlara ulaşmak için değişken planlar yapan ve ilerlemelerini gözlemleyen öğrenciler, planlama ve ilerleme gözlemi yapmayan öğrencilere göre öğrencilere göre okulda daha fazla öğrenme ve daha başarılı olma eğilimindedir (Andrade & Valtcheva, 2009, s.13). Bu yolla öğrenci güçlü yönlerinin farkında olarak onları şekillendirebilir, zayıf yönlerini geliştirme noktasında desteğe ihtiyaç duysa dahi en azından bu yönlerinin farkında olması bile öğrenme süreci hakkında bir farkındalık sağlayacaktır.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Akademik çeviri eğitiminde amaç en genel tabiriyle öğrencilerin çeviri edinci kazanmalarıdır. Çeviri edincinin kapsamı birçok kuramcıya göre değişebilir, birçok alt başlık oluşturulabilir. Bu edinçler arasında çevirmen adayları bir öğrencinin öğrenim süreci boyunca kazanması gereken en önemli edinçlerden biri değerlendirme ve eleştirme yapabilmektir. Kendi çeviri ürünü için öz değerlendirme yapabilen veya başka bir çeviri ürünü için değerlendirme, eleştiri yapabilen bir çevirmen meslek hayatında da yaptığı veya yapılan iş hakkında daha verimli yorumlar yapabilir. Örneğin, kendi sınırlarını değerlendiremeyen, kendine eleştirel gözle bakma becerisine sahip olmayan bir öğrenci öğrenim sürecini bu şekilde tamamlaması halinde mesleğini yaptığı sırada gelecek olan işler için yapıp yapmayacağına ve yeterliliklerine dair doğru kararlar veremeyebilir. Ancak tam tersi bir durumda çevirmen kendi sınırlarını ve yeterliliklerini bileceği için hangi işi ne derece tamamlayabileceği hakkında daha doğru çıkarımlarda bulunabilir. Bu sebeple çeviri eğitimi sırasında öğrencinin eleştirel bilince sahip olmasına yönelik, eleştirinin çeviribilimdeki yerini ortaya koyan dersler mutlaka bulunmalıdır.

Çeviri gerekçelendirmesi yazmak öğrenciye bu noktada ihtiyaç duyacağı öz değerlendirme ve eleştirel bakış açısını sağlamaya büyük ölçüde yardımcı olacaktır, yapacağı öz değerlendirme çeviribilim algısını da değiştirebilecek güçtedir. Öğrenci meslek olarak yapacağı işin sadece dilden dile kod aktarımı değil, aynı zamanda bilimsel kuramlar çerçevesinde kültür aktaran kişi olacağı bilincine varabilir.

Çevirmenin mesleki benlik kavramı çevirmenlerin kendisini nasıl gördükleri ve toplumun onları nasıl gördüğü, bununla beraber çevirmenlerin profesyonel kimliği ve çeviri mesleğinin dışarıdan görüntüsü gibi unsurlardan oluşur.” (Çoban, 2017, s.57-58)

Ülkemizde genel olarak çevirmenliğe bakış açısının yabancı dil bilen herkesin yapabileceği bir iş olarak görüldüğü bir gerçektir. Bu ortamda öğrencinin çeviri olgusunun gerçek tanımı ve sınırları ile ilgili bilgi sahibi olmasının yanı sıra bunu hissedebilmesi ve yaptığı işin farkında olması da önemlidir.

Çeviri eğitiminin en önemli amaçlarından olan alana dönük bilinç ve üst bakış kazandırma, aslında meslek boyutunda da bir ihtiyaçtır. Eleştirel bilince sahip öğrenciler, sadece çevirmen kimlikleriyle değil, çeviri sürecindeki farklı aktör kimliklerinde de değerlendiren olarak yer alabilir. Bu bağlamda, çevirmen de dâhil olmak üzere aktörlerin farklı durumlara göre değerlendirme anlayışı oluşabilmesi için bir öz değerlendirme bakışı gerekir. Bu bakış, tüm alanı kapsamaktadır. (Öncü-Yılmaz, 2020, s. 127)

Elbette çeviri gerekçelendirmesi tek başına bu farkındalık oluşmasına yeterli olmaz ancak öğrenci sınırlarını görebilir ve alanına farklı bir gözle bakabilir ve bu da ileride mesleki tatmin açısından fayda sağlayacaktır.

Öz yeterlilik ayrıca bireylerin kendine güvenmesi, gereksinimleri karşılarken diğer insanlara az ihtiyaç duyması olarak da tanımlanabilir. Bu özellikteki bireyler, iş performansı ve becerileri konusunda özgüvene sahiptir ve kendilerinden emindir. İş hayatında karşılaştıkları zorluklarla kolaylıkla başa çıkabilir ve bu zorlukları deneyim olarak görerek, sorunlara çözüm üretme peşindedirler. (Solmuş, 2004; akt. Çoban, 2017, s.48)

Çevirmenin verdiği kararları bilimsel temelde açıklayabilmesi öz yeterliliği kazanması için önemli bir adım olacaktır. Örneğin bir açıklama sırasında, seçtiği bir kelime için “bilmem, aklıma ilk o geldi” şeklinde açıklamak yerine, kuramsal çerçevede ve stratejileri doğrultusunda açıklayabilmesi yaptığı işe hâkim olduğunu gösterecek ve bu da kişiye mesleki tatmin sağlamada yardımcı olabilir. Günümüzde çevirmenin toplumdaki basit bir iş yaptığı algısını düşünecek olursak, kendine güvenen, güçlü ve zayıf yönlerini bilen bir çevirmen yaptığı işin önemi hakkındaki farkındalığı ve kendine güveni artacaktır.

“Değerlendirmek, değerlendirilenin kendi alanı içinde özel durumunu görmek ve göstermektir” (Kuçuradi, 2016, s.14). Öğretici bakış açısıyla bakıldığında, çeviri gerekçelendirmesi, çeviri sürecini de değerlendirmeye katabilmek için önemli bir araçtır. Öğrencinin çeviriyi gerçekten bilinçli bir şekilde planlı yapıp yapmadığına dair fikir verir. Çeviri sırasındaki bilişsel sürecine en çok hâkim olan doğal olarak öğrenci olduğundan, öğreticinin süreç odaklı bir değerlendirme yapması çeviri gerekçelendirmesi

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

yoluyla daha mümkün olabilir. Öğretici, öğrencinin çeviri sırasındaki düşünceleri ve bakış açısını yorumlayarak değerlendirmesine katkı sağlayabilir.

Ayrıca bu yolla öğrencinin hedef davranışları ne ölçüde kazandığı veya bu davranışları kazanıp kazanmadığının farkında olma durumu hakkında da ipuçları verecektir. Örneğin, kuramsal alan bilgisi eksik bir öğrenci kendine güvenli bir şekilde gerekçelendirme yazmış olabilir, skopos doğrultusunda stratejilerini yanlış belirlemiş ve tüm kararlarını bu eksik kuramsal bilgiler doğrultusunda almış olabilir. Böyle bir durumda öğretici, öğrencilerin öz değerlendirmelerinde gördüğü eksikler veya yanlışlıklar üzerinden hedef davranışların kazanımlarıyla ilgili geriye dönerek eklemeler yapabilir. Brown ve Glasner de öz değerlendirmenin öğretmenlerin bakış açısından da önemli olduğunu, bunun sebebinin de onlara her öğrencinin kendi öğrenme sürecini algılayışının yanı sıra eğitim faaliyetlerinin plana göre gitmeyebileceği yollar hakkında bilgi sağladığını belirtmektedir (Galan-Manas & Hurtado Albir, 2015, s.66).

5. Sonuç

Bu çalışmada çeviri gerekçelendirmesinin öz değerlendirme sürecine katkıları yorumlanmıştır. Çevirmen kararlarının kuramsal temellerde açıklanabilmesinin hem öğrenci hem de öğretici açısından birçok olumlu yönü bulunmaktadır. Çeviri çalışmaları alanında çeviri gerekçelendirme ile öz değerlendirme arasındaki ilişki çevirmene katkıları açısından dinamik ve önemli bir ilişki olarak değerlendirilebilir. Çeviri gerekçelendirme, kişinin kendi çeviri çalışmalarını analiz etme ve üzerine düşünme sürecini içerir ve bu, çevirmenler arasında öz değerlendirme becerisini yaratmada ve mesleki gelişimi teşvik etme konusunda önemli bir rol oynar. Bu ilişki, aşağıdaki ana noktalarla karakterize edilebilir:

Eleştirel Analiz: Çeviri gerekçelendirme, çevirmenleri kendi çalışmalarını eleştirel bir şekilde analiz etmeye teşvik eder. Çeviri süreci boyunca yapılan seçimleri inceleyerek, çevirmenler çevirilerinin güçlü ve zayıf yönlerini belirleyebilirler.

Öz-Yansıtma: Kendi çevirileri hakkında yorum yapma süreci, çevirmenlerin öz-yansıtma içinde bulunmalarını sağlar. Bu süreç, çeviri stratejilerini, tercihlerini ve önyargılarını daha fazla fark etmeleri için önemlidir ve bu, öz değerlendirme için kritik bir adımdır.

Hataların ve İyileştirmelerin Tanımlanması: Çeviri gerekçelendirme, çeviri sırasında yapılan hataları, tutarsızlıkları ve alt-üst seçimleri tanımlamada yardımcı olur. Bu sorunları tanımlayarak, çevirmenler, iyileştirilmesi gereken alanları belirleyebilirler.

Geribildirim Döngüsü: Açıklama süreci genellikle meslektaşlar, mentörler veya eğitimcilerden gelen geri bildirim içerir. Bu dışsal geri bildirim, çevirmenlere çalışmalarına daha kapsamlı bir bakış açısı kazandırarak öz değerlendirme sürecine önemli katkı sağlar.

Becerilerin Geliştirilmesi: Düzenli gerekçelendirme ve öz değerlendirme yoluyla çevirmenler, zaman içinde zayıf yönlerini çalışarak becerilerini sistemli bir şekilde geliştirebilirler. Bu süreç sürekli mesleki gelişime katkıda bulunur.

Kalite Kontrolü: Çeviri gerekçelendirme, çevirmenlere çalışmalarının doğruluğunu ve uygunluğunu sağlama konusunda yardımcı olur. Bu, özellikle profesyonel çeviri ortamlarında önemlidir.

Artan Sorumluluk: Çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirme sürecine aktif olarak katılarak, çevirmenler çevirilerinin kalitesi konusunda kendilerini sorumlu hissederler. Bu sorumluluk, daha yüksek standartlara ulaşmayı sağlar.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Tutarlılığın Artırılması: Öz değerlendirme ve çeviri gerekçelendirmesi yoluyla çevirmenler, çalışmalarına tutarlı ve sistemli bir yaklaşım geliştirme fırsatına sahip olabilirler. Bu tutarlılık, kalite ve güvenilirlik açısından kritik bir yaklaşımdır.

Farklı Metin Türleri ve Türlerine Uyarılma: Çevirmenler çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirme sürecine katılarak becerilerini farklı metin türleri ve türlerine uyarılma yetkinliği kazanabilirler, bu da çeviri yeteneklerinde çok yönlülük sağlar.

Mesleki Gelişim: Çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirme döngüsü, mesleki gelişime yol açar. Çevirmenler ilerlemelerini takip edebilir ve daha fazla eğitim ve beceri geliştirme konusunda bilinçli kararlar verebilirler.

Kültürel ve Bağlamsal Farkındalık: Çeviri gerekçelendirme genellikle çevirinin kültürel ve bağlamsal yönlerini incelemeyi içerir. Bu, dil ve kültürler arası çeviriye dair inceliklerin daha iyi anlaşılmasını teşvik eder.

Etik Düşünceler: Öz değerlendirme ve çeviri gerekçelendirme aynı zamanda çevirmenler arasında etik farkındalığı artırır. Çevirilerinin doğruluğunu ve kültürel, siyasi ve sosyal bağlamlara saygılı olup olmadığını değerlendirebilirler.

Kısacası, çeviri gerekçelendirme ile öz değerlendirme arasındaki ilişki, çevirmenlerin sürekli gelişimine ve iyileştirilmesine katkıda bulunan karşılıklı bir ilişkidir. Bu dinamik süreç, çeviri çalışmaları alanında yüksek standartların korunmasına ve kaliteli çevrilen içeriklerin sunulmasına katkı sağlar.

Çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirme, çeviri öğretiminin kalitesini artırmada ve gelecekteki çevirmenlerin gelişimini teşvik etmede önemli bir rol oynadıkları için çeviri öğrencilerine de çeşitli faydalar sunar. Çeviri öğrencileri için önemli avantajlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

Geliştirilmiş Pedagoji: Öğreticiler, çeviri gerekçelendirmesi ve dolayısıyla öz değerlendirmeyi öğretim programlarına dâhil ederek öğretim yöntemlerini geliştirebilirler. Bu araçlar, öğrencilerin öğrencilerinin ilerlemesini yönlendirmeleri ve değerlendirmeleri için yapılandırılmış bir çerçeve sağlar.

Mesleki Uygulamannın Modellenmesi: Çeviri öğrencileri, çeviri gerekçelendirmesi ve öz değerlendirmeye katılarak mesleki çeviri uygulamalarını modelleyebilirler. Bu, sadece öğrencilerine örnek teşkil etmekle kalmayıp, aynı zamanda alanda devam eden öğrenme sürecini de örneklendirmelerini sağlamaktadır.

Odaklanmış Geribildirim: Öğreticiler çeviri gerekçelendirmesi aracılığıyla öğrencilerine hedefe yönelik ve yapıcı geri bildirim sağlayabilirler. Bu geri bildirim, öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini anlamalarına yardımcı olarak daha etkili öğrenmeye yol açar.

Özelleştirilmiş Rehberlik: Öz değerlendirme, öğrencilerin rehberliklerini öğrencilerin bireysel özelliklerine göre uyarlamalarına olanak tanır. Her öğrencinin gelişmeye ihtiyaç duyduğu belirli alanları tespit edebilir ve buna göre kişiselleştirilmiş tavsiyelerde bulunabilirler.

Eleştirel Düşüncenin Teşvik Edilmesi: Çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirme, öğrencilerde eleştirel düşünmeyi teşvik eder. Öğreticiler, öğrencilerin çeviri süreci üzerinde düşünmelerine, seçimlerini sorgulamalarına ve alanda değerli olan analitik becerilerini geliştirmelerine rehberlik edebilir.

Kalite Kontrol: Öğreticiler, öğrencilere çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirmenin önemini öğretirken bir kalite kontrol kültürü aşılar. Öğrenciler çevirilerinin doğruluğu ve uygunluğu konusunda daha sorumlu olmayı öğrenirler.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

Profesyonellik: Çeviri öğreticileri bu uygulamalar aracılığıyla çeviride profesyonelliğin ve etik hususların önemini vurgulayabilirler. Bu, kültürel ve bağlamsal nüanslara saygıyı ve endüstri standartlarına bağlılığı içerir.

Motivasyon: Çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirme, öğrencileri kendi öğrenme süreçlerine aktif olarak katılmaya motive edebilir. Öğrenciler bu uygulamaların becerilerini geliştirmedeki değerini gördüklerinde, öğrenmeye ve çevirmen olarak gelişmeye daha fazla motive olurlar.

Gerçek Dünyaya Hazırlık: Öğreticiler, öğrencileri çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirmeyle tanıştırmak onları çeviri endüstrisinin gerçek dünyadaki taleplerine hazırlar. Profesyonel çevirmenler olarak çalışmalarını sürekli olarak değerlendirmek ve becerilerini geliştirmek için gereken uygun ortamı sağlayabilirler.

Aktarılabılır Beceriler: Çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirme uygulamalarını çeviri öğretim sürecine dâhil eden öğreticiler, çevirmen adaylarının eleştirel düşünme, analitik hareket etme ve problem çözme becerileri edinmelerini sağlar. Öğrenciler, edinmiş oldukları becerileri hem çeviri süreçlerine hem de hayatlarındaki diğer alanlara uyarlayabilirler ve bu da onları çok yönlü bireyler haline getirir.

Sürekli Mesleki Gelişim: Çeviri öğreticileri, çeviri gerekçelendirmesi ve öz değerlendirme becerilerini teşvik ederek öğrencileri arasında sürekli mesleki gelişim kültürünü geliştirebilirler. Bu, mezunların kariyerleri boyunca kendilerini geliştirmeye kararlı kalmalarını sağlar.

Özetle, çeviri gerekçelendirme ve öz değerlendirme, çeviri öğretimini iyileştirilmesine, yüksek vasıflı çevirmenlerin geliştirilmesine ve bu alanda profesyonelliğin ve etik farkındalığın desteklenmesine katkıda bulunduğundan çeviri öğreticileri için değerli araçlardır. Bu uygulamalar, akademik öğrenim ile gerçek dünyadaki çeviri uygulamaları arasında bir köprü oluşturarak öğrencileri başarılı çevirmen kariyerlerine hazırlar.

Kaynakça

- Álvarez, A. M. G. (2007). Evaluating Students' Translation Process in Specialised Translation: Translation Commentary. *JoSTrans–The Journal of Specialised Translation*, 139-163.
- Andrade, H., & Valtcheva, A. (2009). Promoting learning and achievement through self-assessment. *Theory into practice*, 48(1), 12-19.
- Balkul, H. İ. (2021). The Attitudes of Trainee Translators towards Writing Translation Commentaries: An Empirical Study. In *Modern Approaches to Translation and Translation Studies* (s. 125-144). Peter Lang Pub.
- Black, P., & William, D. (1998). Assessment and Classroom Learning. *Assessment in Education*, 7-74.
- Bloom, B. S. (1969). Some Theoretical Issues Relating to Educational Evaluation. *Teachers College Record*, 26-50.
- Brown, S., & Glasner, A. (1999). *EBOOK: Assessment Matters In Higher Education*. McGraw-Hill Education (UK).
- Çoban, F. (2017). *Profesyonel Çevirmenlerin Duygusal Zekâları İle Çevirmen Tatminleri Arasındaki İlişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Cömert, M. (2017). *Öz Değerlendirmeye Dayalı Geribildirim'in İngilizce Yazılı Anlatım Becerileri Üzerindeki Etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Dixson, D. D., & Worrell, F. C. (2016). Formative and Summative Assessment in the Classroom. *Theory Into Practice*, 153-159.
- Erkuş, A. (2012). Değerlendirme, değerleme, norm, norm geliştirme, normalleştirme nedir ne değildir? *İlköğretim Online*, 1-6.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

- Galán-Mañas, A., & Hurtado Albir, A. (2015). Competence assessment procedures in translator training. *The Interpreter and Translator Trainer*, 9(1), 63-82.
- Gardner, J. (2010). Developing teacher assessments: An introduction. *Developing teacher assessment* (p. 1-11). içinde New York: NY: Open University Press.
- Hatim, B. ve Mason, I. (1997). *Translator as Communicator*. London: Routledge.
- Kaş, B. (2022). *Çevirmen Edinci Temel Bilgiler, Edimsel Beceriler ve Mesleki Anlayış Parametreleri*. Ankara: Vizetek.
- Klenowski, V. (1995). Student self-evaluation processes in student-centred teaching and learning contexts of Australia and England. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*, 2, 145-163.
- Kuçuradi, İ. (2010). *İnsan ve Değerleri*. Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara.
- Lee, Y. H. (2011). Comparing self-assessment and teacher's assessment in interpreter training. *T&I Review*, 1, 87-111.
- Logan, E. (2009). Self and peer assessment in action. *Practitioner Research in Higher Education*, 3(1): 29-35.
- Mistar, J. (2011). A study of the validity and reliability of self-assessment. *TEFLIN*, 22(1), 46.
- Noonan, B., & Randy, D. (2005). Peer and self-assessment in high school. *Practical Assessment Research & Evaluation*, 10 (17), 1 -8.
- Öncü-Yılmaz, T. (2020). *Çeviri Değerlendirme Kavramına Bütünsel Bir Bakış: Türkiye'de Çeviri Eğitimi Programlarında Durum Saptaması* (Unpublished master's thesis). İstanbul Üniversitesi.
- Pierce, J. W., & Kalkman, D. L. (2003). Applying learner-centered principles in teacher education. *Theory into Practice*, 42(2), 127-132.
- Pintrich, P. R. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. In *Handbook of self-regulation* (pp. 451-502). Academic Press.
- Roberts, T. (2006). *Self, peer and group assessment in e-learning-introduction*. USA: PA Publishers.
- Ross, J. A. (2006). The reliability, validity and utility of self-assessment. *Practical Assessment Research & Evaluation*, 11 (10), 1-13.
- Shih, C. Y. Y. (2018). Translation commentary re-examined in the eyes of translator educators at British universities. *JoSTrans: The Journal of Specialised Translation*, 30, 291-311.
- Solmuş, T. (2004). *İş Yaşamında Duygular ve Kişiler Arası İlişkiler (Psikoloji Penceresinden İnsan Kaynakları Yönetimi)*, Beta, İstanbul.
- Stiggins, R. J. (1994). *Student-centered classroom assessment*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Taras, M. (2005). Assessment – Summative And Formative – Some Theoretical Reflections. *British Journal of Educational Studies*, 466-478.
- Taras, M. (2008). Summative and formative assessment. *Active Learning in Higher Education*, 172-192.
- William, D. (2007). Content then process: Teacher learning communities in the service of formative. D. B. Reeves içinde, *Ahead of the curve: The power of assessment to transform teaching* (p. 182-204). Bloomington: Solution Tree.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124